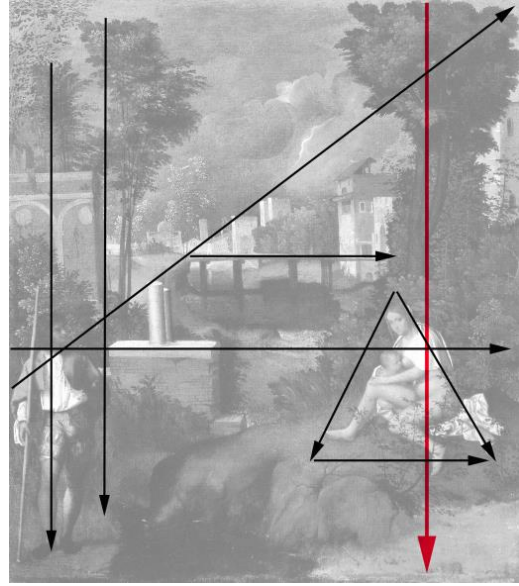

16. YÜZYIL VENEDİK OKULU

16. yüzyıl Venedik Okulu eserleri sadece İtalya'nın diğer okullarıyla değil aynı zamanda Kuzey Avrupa Rönesans dönemi eserleriyle de farklılık göstermiştir. Bu farklar, daha çok kentin coğrafi konumu nedeniyle sahip olduğu iki özelliği üzerinden şekillenmiştir. Birinci etken şehrin bir liman kenti olmasından dolayı ticaretin ön planda olması ve ülkeler arası ilişkiler olmuş. Özellikle Doğu ülkeleri ile olan ticari ilişkiler, doğu kültürüne ait zenginliğin ve çeşitliliğin bu kente taşınmasına sebep olduğu gibi, resimlerde de bu etkilerin görsel çeşitlilik ve zenginlik olarak ortaya çıkmasında etkilidir. Daha çok günlük yaşam sahnelerini konu alan resimlerde betimlenmiş olan kostümler, kap ve kacaklar, mücevherler ve doğulu figürler bunu açıklamaktadır. İkinci önemli etken ise, açık denize bağlanan pek çok kanalın baştan sona kenti sarmalamış olmasıdır. Kanallar, deniz ve gökyüzü, nesnelere üzerinden yansıyan gün ışığının etkileriyle birleşerek rengin ön plana çıkmasında ve atmosferik etkilerin artmasında rol oynamıştır. Işığa olan ilgi ve gün ışığının sudaki kırılmalarıyla doğada yansıması, resimlerin atmosferinde de büyümlü bir hava yaratmıştır. Ayrıca kentin yükseltilerin bulunmadığı deniz seviyesinde olan konumu, sanatçılara hem gökyüzünü ve havayı daha çok gözlemeleme hem de kentin zengin mimarisini rahatlıkla resimsel mekanlara taşıma fırsat vermiştir. Venedikli sanatçıların, manzarayı ve atmosferik etkileri resmin vazgeçilmez bir unsuru olarak kullanmış olmaları kentin coğrafyasıyla yakından ilgilidir. Sanatçıların bu tutumu okulun Floransa Okulu ve Roma Okulu'ndan tamamen ayrılmasında etkili olmuştur. Atmosferik etkilerle gün ışığını resimlerine yansıtmaya çalışan 16. yüzyıl Venedik Okulu sanatçılarının izlenimci estetiğinin öngörüsünde bulunmuş olduğu da açıktır.

Venedikli ressamın eserlerini Floransalı ressamın eserlerinden ayıran diğer bir özellik ise; dinsel içerikli resimlerin bile doğalcı anlatımla bu dünya gerçeklerine olan yakınlığıdır. Ayrıca dış mekanda çıplak kadın resimleri yapmak Venedikli sanatçıların en çok tercih ettikleri konular arasında yer almıştır. Yüzyılın ikinci yarısından sonra Venedik'te öne çıkan sanatçılar arasında Giorgione (1475-1516), Tiziano (1487/90-1576), Correggio (1490-1534) ve Veronese (1528-1588) bulunmaktadır.

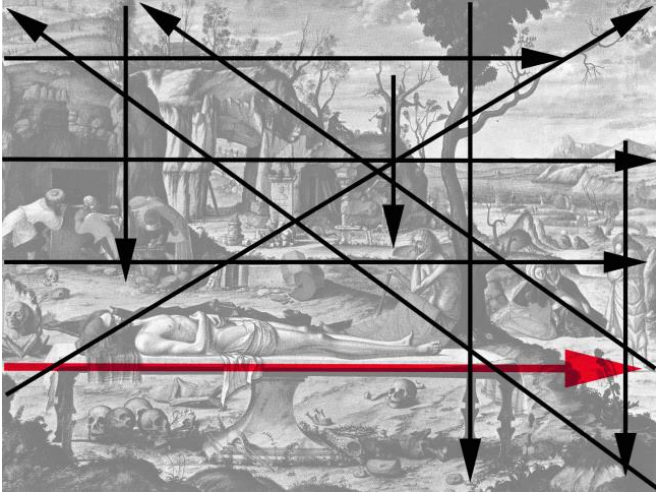

Giorgione. "Firtına", tuval üzerine yağlıboya, 82 x 73 cm, 1505

Giorgione “Fırtına”

Giorgione'nin Venedik Akademisi koleksiyonunda yer alan “Fırtına” adlı eseri, sanatçının izlenimci tavrı ve doğalcı anlatımıyla ön plana çıkmaktadır. Giorgione, bir doğa olayını resmin konusu olarak belirlemiş olmasına rağmen sıradan insanlar gibi betimlemiş olduğu düşüncesini uyandıran figürleri “Meryem, bebek İsa ve Yusuf” olduğu düşüncesini uyandırmaktadır. Çocuğunu emziren kadın eğer Meryem'i tanımlıyorsa ilk defa çıplak olarak betimlendiğini söylemek mümkündür. Giorgione, kapalı kompozisyon düzeni kullandığı resminin ana yönü olarak sol yarıda yer alan ve kadın figürüyle arkasındaki ağacı işaret eden dikey hareketi kullanmıştır. Ana yönü destekleyen diğer dikey ara yönler sol yarıda yer alan figür, ağaçlar ve mimari elemanla verilmiş. Kadın figürü duruşuyla üçgen bir yapı oluşturmakta. Diyagonal ara yön sol kenarda duran çoban figürünün omuz ve baş hareketiyle başlayarak sağ üst köşeye doğru devam ediyor. Orta planda yer alan köprü ve çoban figürü, su deposu, kadının başı arasında oluşan düzlemin verdiği yatay ara yönler yüzeyin çizgisel organizasyonunu tamamlıyor.

Ana yön üzerinde bulunan ve çocuğunu emziren kadın figürü, ışık etkileri, izleyici ile olan göz teması ve arkasında yer alan ağaçla bütünleşerek resmin ağırlığını sağ yarıya çekiyor. Sol köşede yer alan çoban figürü ise, kırmızı pelerini ve beyaz gömleğiyle bulunduğu alandaki koyu ve soğuk renklerle zıtlık yaratarak izleyicinin bakışlarını sol yarıya taşıyarak asimetrik dengenin kurulmasında etkili oluyor. Çobanın bakış yönü ve arkasında yer alan su deposu izleyicinin bakışlarını tekrar sağ yarıya yönlendirerek ilginin kompozisyonun merkezinde kalmasını sağlıyor. Açık-koyu değerler arasındaki yumuşak geçişler, biçimlerle zemin arasındaki ton geçişleriyle sağlanan bağlantılar konturların yok olmasına ve yer yer formların yumuşamasına yardımcı oluyor. Soğuk renklerin ağırlıklı kullanıldığı armonide okru ve kahverengi tonlar ve çobanın pelerinde kullanılan miktar olarak az ancak değer olarak yüksek kırmızı ile renk uyumu sağlanmıştır. Gökyüzünden alınan atmosferik etkiler fırtına öncesi anı simgelerken, ön planda verilmiş olan sükunet duygusu ve figürleri aydınlatan idealize ışık kavram zıtlığı oluşturarak görünümü ilgi çekici kılıyor. Figürlerdeki sağlam duruş ve sükunet duygusu kompozisyonun durağan bir görünüm kazanmasını sağlıyor. Resimde olayın geçtiği mekanla figürler arasındaki dengeli uyum ve bütünlük, resmin döneminin en iyi örnekleri arasında yer almasını sağlamıştır. Resimdeki tüm elemanların aynı değere sahip olarak özenle betimlenmiş olması bu durumu açıklıyor. Sanatçının genellikle ele aldığı konularda atmosferik etkilerin güçlü hissedildiği ve manzarayla bütünleşmiş olan figürleri gerçekçi bir yansıtmayla aktarma çabası içinde olduğunu göstermektedir.

Carpaccio, "Ölü İsa", tuval üzerine tempera, 145 x 185 cm, 1520

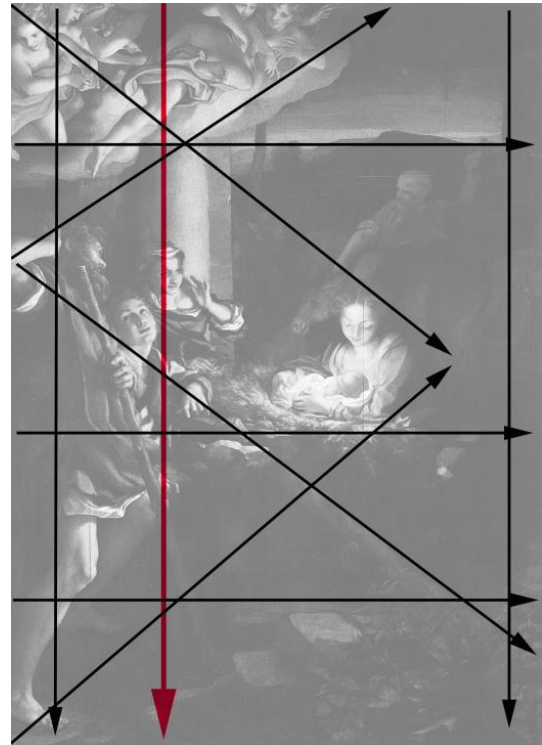
Carpaccio "Ölü İsa"

Carpaccio'nun Berlin Ulusal Müze'de sergilenen "Ölü İsa" adlı yapıtı, İsa'nın ölümünü konu almaktadır. İsa'nın huzur içinde uyuyor izlenimi veren ölü bedeni, Azize Meryem, Azize Anna, Aziz Yusuf, mezar soyguncuları ve köylüler, manzara eşliğinde bir bütünlük oluştururken aynı zamanda da sanatçının konuya eleştirel bir bakış açısıyla yaklaştığını göstermektedir. Carpaccio, birbirleriyle var olabilen ölüm ve yaşam gerçeğinin sıradanlığını ve mutlakiyetini, gösteriştense uzak sakin bir atmosfer içinde betimlemiştir. Olay karşısında yaşanan hüznü ve olaya sıradan bir durum ifadesi kazandıran karşıtlık sanatçının yaşamın gerçeklerini dile getirdiğini düşündürmektedir. Ölü İsa ve ailesi, mezar soyguncuları, çarmıha gerilme sahnesini anlatan sol üst köşedeki çarmıhlar, müzisyenler, günlük yaşamını sürdüren köylüler gibi detaylar ve manzara bu anlatımı güçlendiriyor. Resmin ön planında mermer kaide üzerinde yatan İsa, ilahi bir ışıkla diğer elemanlardan ayrıştırılmıştır. Resimde betimlenen figürlerin bir kısmı olay karşısında duydukları hüznü ve manevi değerleri işaret ederken, mezar soyguncularını tanımlayan başka bir figür grubu da maddi dünyanın hırs ve ihtiraslarını işaret etmektedir. Sol orta planda yer alan ve doğulu imajı verilmiş olan bu figürler, insanın doymak bilmeyen arzuları ve günahlarını simgelediği gibi, doğu insanı ve kültürüne olan korku dolu bakışı da açıklıyor. Yusuf, Meryem ve Anna resmin sağ yarısında ve orta planda kendi hüznü ve yalnızlıklarıyla diğer figürlerden ağacın da

yardımla ayrılmıştır. Sakin, dengeli ve huzur veren duruşuyla ağaca yaslanmış olarak betimlenmiş olan yaşlı figür bu dünya ve öbür dünya arasında kurulan bir köprü gibidir.

Anlatılmak istenen hikaye kadrajın içinde tamamlandığından kapalı kompozisyon kuruluşu veriyor. Ana yön İsa'nın pozisyonu ve yattığı kaide ile oluşan yatay yöndür. Sol kenar ortada yer alan figürlerden Anna, Meryem ve Yusuf'u işaret eden düzlem, ufuk çizgisi ve kayalık zeminlerin planı yatay ana yöne paralel uzanan ara yönleri veriyor. Ağaçlardan zemine doğru devam eden dikey ara yönler ise ana yönü dengeliyor. Sağ alt köşeden başlayıp sol üst köşeye ve sağ kenardan sol üste doğru devam eden diyagonal ara yönler, izleyicinin bakışlarının tüm yüzeyde eşit olarak dolaşmasına yardımcı olmaktadır. İsa'nın başı ve sağ yarıdaki ağacın dalıyla sağ köşeyi işaret eden ters açılı diyagonal yön izleyicinin bakışlarının merkezde kalmasına yardımcı oluyor. İsa'nın yatış pozisyonu, arka plandaki koyu renk etkilerine sahip olan kayalıklar ve mezar soyguncularını tanımlayan figürler resmin ağırlığını sol yarıda topluyor. Sağ yarıda renk ve boyut olarak diğer elemanlardan ayrıştırılmış olan ağaç, bu ağacın sağa doğru diyagonal açıyla uzanan dalı, Meryem, Anna ve Yusuf figürlerine geçişi sağlayarak izleyicinin bakışlarını yönlendirip asimetrik dengeyi kurmasında yardımcı oluyor.

Okr, kahverengi, sarı, turuncu ve kırmızı tonlarının oluşturduğu sıcak renk skalası mavi ve yeşil tonlarla dengelenmiştir. Kompozisyonun genelinde görülen koyu renk etkileri vurgu noktası oluşturarak anlatımı güçlendiriyor. Resmin mekanında gün ışığının atmosferik etkileri görülmesine rağmen, İsa'nın ölü bedeni ilahi bir ışıkla aydınlanmıştır. Kompozisyondaki derinlik algısı ışık ve renkle değil çizgisel perspektif ve formda derinlik etkileriyle sağlanmış. Resimdeki çizgisel yapı formlara kapalılık özelliği kazandırıyor. Kompozisyondaki biçim içerik ilişkileriyle oluşan durağan görünüm ölümün sessizliği ve yalnızlığını açıklar gibidir.

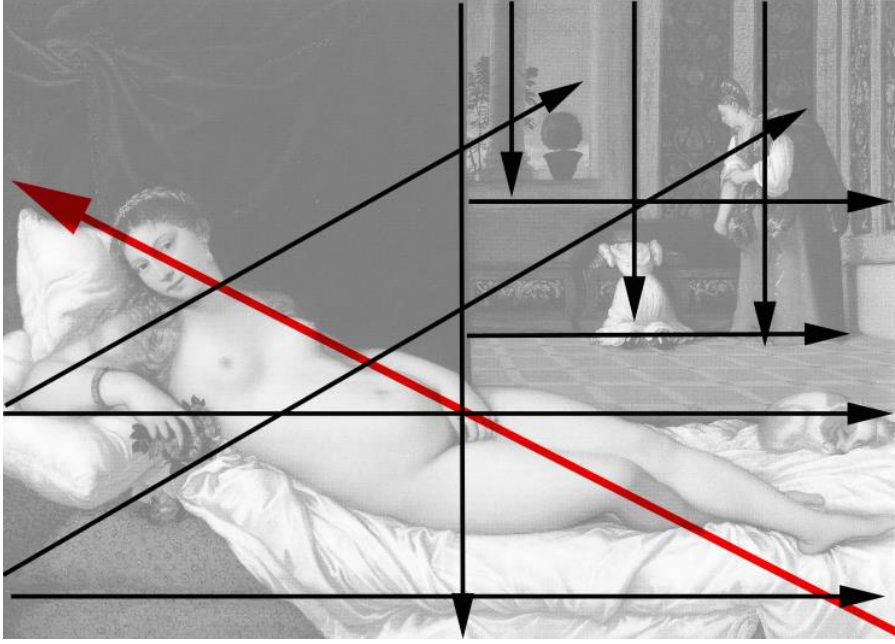

Correggio, "Kutsal Gece", tuval üzerine yağlıboya, 256.5 x 188 cm, 1528-30,

Correggio “Kutsal Gece”

Correggio'nun “Kutsal Gece” adlı yapıtı Dresden Resim Galerisi'nde sergilenmektedir. Resimdeki açık kompozisyon düzenini sol kenardaki çoban figürü ve sol üstte İsa'nın doğumunu kutlamak için dans eden melekler açıklamaktadır. Sol yarıda ve orta planda bulunan Azize Anna olduğunu düşündüğümüz figür ve arkasındaki sütun dikey ana yön üzerine yerleştirilmiştir. Bu sütun aynı zamanda gökyüzü ve yeryüzünde yer alan iki figür grubunu bağlayıcı bir görev üstlenmiştir. Ufuk çizgisi, Meryem'in kucağındaki bebek İsa ve birkaç basamakla ayrılmış olan zemin düzlemi yatay ara yönleri veriyor. Çobanın ayaklarıyla sol alt köşeden başlayarak Meryem'in sırtına doğru uzanan diyagonal ara yön, yukarıdaki meleğin ayağıyla başlayıp yine Meryem'in sırtına doğru devam eden ters diyagonal yönle birleşerek tabanı resmin sol kenarında yer alan üçgen formu oluşturuyor. Biçimsel yoğunluktan ötürü ağırlık resmin sol yarısında toplanmıştır. Ancak sağ yarıda ilahi bir ışıkla vurgulanmış olan Meryem ve İsa figürü, izleyicinin bakışlarını bu yöne çekerek asimetrik dengenin kurulmasını sağlıyor. Resimdeki duygusal anlatım, olay anının heyecanı, mutluluğu ve şaşkınlığı, figürlerdeki mimiklerle ön plana çıkmıştır. Çoğunlukla nötr tonların kullanılmış olduğu armonide yer yer kullanılmış olan kırmızı tonlar ve tamamlayıcısı yeşil tonlar dikkat çekiyor. Hikayenin anlatıldığı zamanla örtüşen resimdeki atmosferik etkiler İsa'dan Meryem'e ve diğer figürlere dağılan ilahi ışıkla daha da çarpıcı bir hal almıştır. Resmi gizemli ve mistik kılan bu ışık, Barok resmin tek bir kaynaktan dağılan ışığının da habercisi gibidir. Çizgisel desen anlayışından uzaklaşan sanatçının ışık-gölge etkileriyle tanımladığı açık formlar izleyicinin zihninde tamamlanıyor. Hem açık form kullanımı hem de açık-koyu zıtlıklarıyla oluşan dikkat çekicilik izleyicinin bakışlarının resim yüzeyinde daha uzun süre kalmasını sağlarken aynı zamanda figürlerin duruşlarıyla da desteklenen hareketlilik izlenimini yaratıyor.

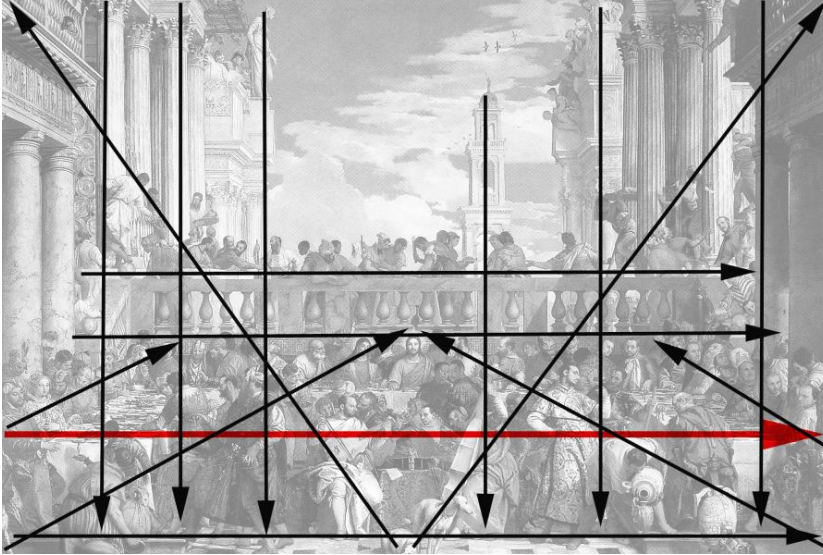
Tiziano, “Urbina Venüsü”, tuval üzerine yağlıboya, 119 x 165 cm, 1538

Tiziano “Urbina Venüsü”

Tiziano'nun “Urbina Venüsü” adlı eseri Floransa Uffizi Müzesi'nde sergilenmektedir. İtalyan Rönesans'ının ve Venedik Okulu'nun etkilerinin görüldüğü kompozisyonda konu bir boy portredir. Tiziano'nun, modeline davetkar bakışları, erotik poz ve çıplaklığına rağmen soylu bir anlam yüklemiş olduğu görülüyor. Modelin pozuna karşılık oluşan bu soylu ifade, hem resmin ismi hem de resmin mekanı ve diğer figürlerle oluşmaktadır. Yatağın kenarında yer alan sevimli köpek yavrusu masum ve sadık bir ifade takınırken, arka plandaki kız çocuğu aile kavramını, kadının yardımcısı ise zenginliğini simgelemektedir. Kapalı düzende organize edilmiş olan kompozisyonda konu kadrajın içinde sonlanmıştır. Ana yönü oluşturan diyagonal yön, sağ alt köşeden başlayarak, Venüs'ün ayakları, kalçası ve başıyla devam ederek sol kenarda sonlanıyor. Ters açılı diyagonal yönlerden ilki modelin sağ kolu, omuzları ve pencerenin önündeki saksıyla oluşmakta. Diğeri ise sol kenarda yatağın köşesiyle başlayarak arka plandaki çocuk ve kadın figürünü işaret ediyor. Modelin uzandığı yatak, modelin dirseği ile köpek arasında oluşan düzlem, odanın basamakları, zemin ve pencerenin kenarı yatay ara yönleri veriyor. Arka plandaki figürler, sütun ve pencerenin kenarı diğer dikey ara yönleri oluşturmaktadır. Venüs'ün arkasındaki perde dikey etkiyle resmi hem iki parçaya bölme görevini üstlenmiş hem de mekanda derinlik algısını güçlendirmiştir. Mekandaki derinlik algısını güçlendiren diğer unsur ise, pencere aracılığıyla anlatılmış olan peyzajdır.

Kompozisyondaki ağırlık modelin duruşu ve bakışlarıyla sol yarıda toplanmıştır. Ancak sağ arka planda yer alan diğer figürler, ön planda kullanılmış olan kırmızının tekrarı ve pencereden dışarıda görülen gün batımının etkileri izleyicinin bakışlarını sağ yarıya çekerek asimetrik dengeyi kuruyor. Sıcak tonların hakim olduğu resimde renk uyumu açık-koyu zıtlık ilişkileriyle dengelenmiştir. Özellikle nü'yü aydınlatan yapay ışık, pencereden dışarıda görülen günbatımını tanımlayan doğal ışıkla karşıtlık yaratarak etkisini güçlenmektedir. Sanatçının ara tonlarla yumuşattığı deseni, formların kapalılık özelliğini değiştirmezken kompozisyona da sakin ve durağan bir görünüm kazandırıyor. Sanatçının kompozisyonun kuruluşunda izlediği yol Giorgione'nin

“Uyuyan Venüs”ü adlı eseriyle oldukça fazla benzerlik göstermektedir. Bu benzerlik, Giorgione’nin ölümüyle yarım kalmış olan eserin Tiziano tarafından tamamlanmış olmasından kaynaklanmış olabilir.

Veronese, “Cana’da Düğün”, tuval üzerine yağlıboya, 666 x 990 cm, 1563

Veronese “Cana’da Düğün”

Veronese’in “Cana’da Düğün” adlı yapıtı Paris Louvre Müze’sinde sergilenmektedir. Veronese resimde iki ayrı zaman birleştirmiştir. İlki sanatçının da içinde bulunduğu an diğeri ise İsa ve havarilerinin yaşadığı zaman dilimidir. Sanatçının bu iki ayrı zaman dilimini aynı kompozisyonda tek bir zaman dilimi olarak bütünlediği, geçmiş ve şimdiki aynı anda gösterme çabası içine girdiği görülmektedir. Gerçekle imgesel olanın bir arada olduğu kompozisyonda figürlerin içinde bulunduğu mekanı tanımlayan saray da Venedik’e ait olmayan hayali bir mekandır. Sanatçı Yunan mimarisinden izler taşıyan bu görkemli sarayın bahçesinde, İsa ve havarileriyle birlikte dönemin önde gelen soyluları, sanatçıları ve bilim adamlarından oluşan büyük bir

kalabalığı bir kutlama sahnesinde betimlemiştir. Veronese'in konuyu, son akşam yemeği konusuna bir alternatif gibi yorumlamış olduğu da düşünülebilir. Oldukça büyük boyutlarda yapılmış olan resim, tarihi ve anıtsal mimari izleri taşıyan mekanıyla da heybetli bir görünüm vermektedir.

Yakın plan ve açık kompozisyon düzenine sahip olan resmin yatay ana yönü, orta planda yer alan masa ve etrafında yer alan figürlerle oluşmaktadır. Bu yatay yönü vurgulayan ara yönler arka planda resmin sol ve sağ yarısında bulunan mimari elemanları birbirine bağlama görevi üstlenmiş olan balkon ve ön plandaki zeminle verilmiştir. Arka plandaki saat kulesi, binaların sütunları, balkonun tırabzanları ve figürler, dikey ara yönler olarak kompozisyonda yer almıştır. Kompozisyona cepheden verilen bakış açısı U şeklindeki masa düzenine sağ ve sol kenardan resme dahil olan diyagonal yönler kazandırmıştır. Resmin ön ortasında yer alan figürlerin duruşuyla sağ ve sol üst köşelere doğru yönelen diyagonal yönler yüzeyin çizgisel organizasyonunu tamamlıyor. Ayrıca sağ ve sol alt köşelerden resme dahil olan figürlerin pozlarıyla resmin ortasında yer alan ve İsa olduğunu düşündüğümüz figüre doğru devam eden ters diyagonal yönler zeminle birleşerek üçgen bir yapı oluşturmaktadır.

Kompozisyonun kuruluşu ve izleyicinin ilgisini tüm yüzeye çeken renk dağılımı resmin ön planını ve arka planını birbirine bağlıyor. Bu denge, ön plandaki gölgeler ve koyu renklerin arka plandaki ışık ve açık renklerle elde edilen ilişkisiyle gerçekleşiyor. Resmin sağ yarısında bulunan çan kulesi ağırlığı bu alana çekerken, sol yarıda kullanılmış olan daha aydınlık alanlar asimetrik dengeyi sağlıyor. Resmin genelinde görülen gün ışığı, atmosferik etkilerle birleşerek renk etkilerini güçlendiriyor. Kompozisyonda yer yer kullanılmış olan beyaz, koyu ve ara tonlar, doğalcı bir anlatım sergilerken yumuşak ton geçişleri izleyicinin bakışlarını rahatlatarak kırmızı, mavi ve sarı tonları dengeliyor. Resmin boyutlarının oldukça büyük olması, figürlerin 1/1 ölçülerde yer almasının yanı sıra detaylarda da sınırları zorlayan bir anlatımın kullanılmasını sağlamıştır. Farklı kültürlere ait figürlerin kostümleri ve aksesuarları kompozisyonu zenginleştirirken, Venedik kentindeki eğlenceli yaşamı ve zenginliği gözler önüne seriyor. Eğlenceye katılmış olan figürler olay anını yaşatarak kompozisyonu hareketli bir izlenim kazandırıyor. Venedik Okulu'nun estetik beğenisini oluşturan renk kullanımı ve atmosferik etkilerle elde edilen anlatım renk-içerik ilişkilerini de güçlendirmektedir.